

פרפראות בפרשה

לעילוי נשמת
הרב הפ"ץ בן אסתר זצ"ל

מרחשון התשפ"ה
מפטיר **מחר חז"ש** (ש"א כ)

פרשת תולדות – שבת מברכים

עלון פרפראות בפרשה וחיידושי תורה מ'א' ועד ת' על **פרשת השבוע** עניינא דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל
התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשת 106 פסוקים = דומה מאוד, מח לב כבד

מה עשה הקדוש ברוך הוא? צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק.
אברהם מנין **רמ"ח** שכל האיברים יהיו נתונים ברשותו הוא ששום אבר לא היה יכול לעשות שום פעולה ולהתנועע שום תנועה זולתי במצותו.
מלך ר"ת מח לב כבד. מלכי רבנן דכתיב (משלי ח טו) **גי מלכים ימלכו**.

מולד חודש כסליו יהיה בליל ראשון בשעה 4, 49 דקות ו 15 חלקים

מהות שם החודש כסליו מלשון כסיל, והוא המזל הנקרא כסיל שבו הגשם יורד, והוא עת רביעה שניה בארץ ישראל. (מדרש השמות)

ויצטרף יצחק ל-הנה לנכח אשתו פי עקרה הוא ויצטרף לו - הנה ומהר רבקה אשתו. (כה כא) איתא (ילקוט"ש) אמר רבי אלעזר: למה נמשלה תפילתן של צדיקים לעתר? לומר לך, מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפילתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת רגזנות למדת רחמנות. אנו מבקשים בתפילה **ברגז רחם תזכור** (חבקוק ג ב) **רחם בגימטריא 248, רגז בגימטריא 216**, ההפרש עולה למנין **לב (32)**. על ידי תפילה היוצאת מהלב, נתוסף מספר 'לב' על מספר 'רגז' והתוצאה 'רחם', וזה מה שהופך את מידותיו של הקב"ה למדת הרחמים. הה"ד (ישעיה נז א) **הצדיק אבד ואין איש שם על לב** - מאחר והצדיק אבד אין מי שיוכל להתפלל תפילה היוצאת מן הלב, ומדת רגזנות עדיין נשארת לפעול. וכתיב (משלי י יג) **ושקט לגו חסר לב** - הייסורים והכאות השבט נובעים בגלל **חסר לב** - שאין תפילתנו מוסיפה את הלב כדי להפוך הכל ל'רחם'. לרחמי ה'. **ושמת שמו אברהם ויצאת את לבבו נאמן לפניך**. (נחמיה ט ח) אברהם בגימטריא **רחם (248)** והיא? מפני שמצאת את **לבבו** נאמן, על ידי כך היה לו כח להוסיף 'לב' על 'רגז' ולהעלותו ולהפכו למדת 'רחם'. (בן יהוידע - יבמות סד).

ויתרצו הבנים בקרבה ותאמר אם בן למה זה אנכי ותלך לדרש את י-הנה. (כה כב) פרש"י - רבותינו דרשוהו לשון 'ריצה': פשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר - יעקב רץ ומפרסם לצאת. עוברת על פתחי עבודה זרה - עשו מפרסם לצאת. איתא (נדה ל ב) דרש רבי שמלאי למה הולד דומה במעי אמו לפנקס שמקופל ומונח ידיו על שתי צדעיו שתי אציליו על ב' ארכובותיו וב' עקביו על ב' עגבותיו וראשו מונח לו בין ברכיו ופיו סתום וטבורו פתוח ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה ואינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו וכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו שנאמר (איוב כט ג) **בהלו נרו עלי ראשי לאורו אלף השף** ואל תתמה שהרי אדם ישן כאן ורואה חלום באספמיה ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותו הימים שנאמר (איוב כט ב) **מי יתנני כירחי קדם כימי אלות ישמרני**. ואיזהו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם שנים הוי אומר אלו ירחי לידה ומלמדין אותן כל התורה כולה שנאמר (משלי ד ד) **נירני ויאמר לי יתמך דברי לבך שמר מצותי ותייה ואומר (איוב כט, ד) בסוד אלות עלי אהלי מאי ואומר וכי תימא נביא הוא דקאמר ת"ש בסוד אלות עלי אהלי וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה וכו'.** פירש החת"ס - אור הנשמה שופע עליו ועדיין אין הגוף חוצץ מפניה והיא יכולה להשיג מסוף העולם ועד סופו כמו אדם ישן שע"י שבטלו חושיו צופה מה שבאספמיה ומפני כן נמי משיג כל התורה כולה וכשיצא לאויר העולם סטרו על פיו ושוכה פ"י ע"י הכנסת הנשמה לגוף נעשה חוצץ בינה להשגה. כתב הבן יהוידע - אף על גב דאחר כך סטרו ומשכחו ממנו אהניה ליה שתחזיק הקדושה קודם שיחזיק היצר הרע. **מדוע רצה לצאת יעקב ממצרים אמרו והלא המלאך מלמדו את כל התורה כולה**. אמר יעקב אבינו מוטב שאלמד תורה מפי בשר ודם ובלבד שאהיה במחיצתם של צדיקים, מאשר ללמוד תורה מפי המלאך ולשבת במחיצה אחת עם עשוי הרשע. (רא יששכר מבלעז) **א"נ יעקב רצה ללמוד מתוך עמל התורה ולא לקבל הכל מוכן מפי המלאך**. (הגר"א, ספר הזכרון) **א"נ איתא במדרש (מ"ר בראשית סג) ויתרצו רבי יוחנן אמר זה רץ להרוג את זה וזה רץ להרוג את זה**. לכן רצה יעקב לצאת לפי שלא יכל היה ללמוד עם המלאך. (מעדני אשר) **א"נ דאיתא (רמב"ם ת"ת ג יב) כל המשמיע קולו בשעת תלמודו, תלמודו מתקיים בידו אבל הקורא בלחש - במהרה הוא שוכח**. ואיתא (נדה שם) כיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח. פרש"י - נפתח פיו ונסתם הטבור. ולכן רצה יעקב לצאת מפני שלא יכול היה ללמוד בקול. (רי"מ ברנט). **א"נ קודם מתן תורה לא היה מלאך מלמד את התינוק תורה**. (רי"ט שליונגר) (אוצר החידות)

ותאמר אם בן למה זה אנכי ותלך לדרש את י-הנה. (כה כב) איתא בחז"ל כשמתפלל האדם על עצמו יש מקטרגים שלא התקבל תפלתו, והעצה שיתפלל למען כבודו יתברך שיתגדל ויתקדש בישועתו. ולפי זה יבואר כשראתה רבקה שכל כך גדול צער העיבור הבינה שלא התפללה כראוי, כי התפללה על עצמה, ותאמר אם בן למה זה אנכי מתאוה להריון, מתפללת על עצמי, ותלך לדרש את י-הנה, פירוש להתפלל מכאן ואילך רק למען שמו יתברך. (מקור ברוך) **ותלך לדרש את י-הנה**. - ונפשי כעפר לכל תהיה ר"ת ותלך. **את י-הנה** - דרשו חז"ל לרבות תלמידי חכמים. (פסחים כב ב). רבקה אמנו ע"ה בקשה בנים כאלו המשפילים עצמם לפני תלמידי חכמים ויראי ה'. (אמרי חיים)

ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויצחק בן ששים שנה בלדת אתם. (כה כז) ד' אותיות יעקב, כנגד ד' עטרות שעתידין בניו לעטר לקב"ה, י' כנגד עשרת הדברות, ע' כנגד שבעים זקנים, ק' כנגד היכל שבנו להקב"ה, שנאמר בו (יחזקאל מב ח) **והנה על פני ההיכל מאה אמה**. ב' כנגד ב' לוחות. ובזכות יעקב נגאלו ישראל ממצרים, שנאמר (תהלים קה י) **ויצמידה ליעקב לחק לישׂראל ברית עולם**. ואלמלא יעקב לא נפדה אברהם מן הכבשן, שנאמר (ישעיה כט כב) **כה אמר י-הנה אל בית יעקב אשר פדה את אברהם**. דבר אחר דרשו חז"ל שפדאו מצער גידול בניו. (בר"ר סג ב) (דעת זקנים)

יעקב עם ד' אותיות עולה בגימטריא ק"ף (186). ואמר רבי עקיבא ק"ף זה הקב"ה. היינו שהשם בן ד' (י-ה-וה) במספר מרובע הוא גימטריא ק"ף כזה, י' פעמים י'. ה' פעמים ה', ו' פעמים ו', ה' פעמים ה'. (רבינו בחיי) **ב' פעמים יעקב בגימטריא שס"ד** כמנין השטן, היינו שובר את כוחו של השטן. וכן **ב' פעמים יעקב** (מלא) הוא בגימטריא עשו שהוא פי שניים מיעקב. לכך התכוון יעקב באומר ליצחק אביו **אנכי עשו בכרף היינו לאחר קניית הבכורה וקבלת חלק כפול מיעקב הרי אני הוא עשו בכרף**. (פנים יפות)

והנה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום. (עובדיה א יח) **בית יעקב אש** ס"ת **שבת** רמז למה שאמרו חז"ל (שבת קיט ב) אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת. לכך רמז אף אצל שבת ודלקו בהם ואכלום אותיות ומלאכו של עשויו בכל זה. כתב הבן יהוידע - נראה לי בס"ד טעם לזה, דאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה יא, ח) אמרה שבת לפני הקב"ה לכל הימים יש בן זוג ולי אין בן זוג, אמר לה ישראל יהיו בן זוג! נמצא ישראל עם השבת כדמיון איש ואשה, וידוע איש ואשה שזכו, שכינה ביניהן. שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן **יו"ד באיש וה"י באשה**. נמצא שם **י-ה'** ביניהם. לא זכו אש אוכלתן, שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש. לכך בעון חילול שבת שפגמו בחיבור הזוג לכך תהיה דלקה באש.

אברהם, יצחק, יעקב - מספר אותיותיהם י"ג, לומר שהם יחידה אחת, וכולם יחדיו מקימים את עם ישראל. גם ארבעת האימותות קובעות מערכת לעצמן: שרה, רבקה, רחל, לאה - מספר אותיותיהן י"ג. **אחד** גם היא בגימטריה שלוש עשרה. לומר שהמספר י"ג מורה על יחוד שמו של ה' ועל התחברות עם העולמות. האבות והאימות יחדיו יוצרים חיבור נוסף, גם עולים למספר כ"ו - עשרים ושש, שכינה ביניהן. שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן **יו"ד באיש וה"י באשה**. נמצא שם **י-ה'** ביניהם. לא זכו אש אוכלתן, שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש. לכך בעון חילול שבת שפגמו בחיבור הזוג לכך תהיה דלקה באש.

ו**נבא לי נאכל מפל** (כו לג) תנו רבנן: שלשה הטעמן הקדוש ברוך הוא בעולם הזה מעין העולם הבא, אלו הן: אברהם, יצחק ויעקב. אברהם – דכתיב ביה: "בפל". יצחק – דכתיב ביה: "מפל". יעקב – דכתיב ביה: "כל". שלשה לא שלט בהן יצר הרע, אלו הן: אברהם, יצחק ויעקב; דכתיב בהו: "בפל", "מפל", "פל". (בב"ב ז). לכאורה כיצד קיבלו האבות הקדושים שכר, כיון שהיצר הרע לא שלט עליהם כלל?
 אלא דאיתא (יומא לח ב) מאי דכתיב (ש"א ב ט) רגלי חסידיו ישמר כיון שעבר אדם רוב שנותיו ולא חטא שוב אינו חוטא הכא נמי כיון שראה הקב"ה שהיו דוחקין עצמן כל כך להתרחק מן העבירה שיעם הקדוש ברוך הוא מאן ואלך שלא שלט בהן יצר הרע. (תוס' שם) א"נ מאחר והם יגעו יגיעה מרובה כל כך עד שזיכאו לגמרי את שליטת היצר, ועל עבודה זו אכן מגיע להם שכר רב ביותר. אותיות 'כל' במילואם עולים 'עקד' (כ"ף, ל"מ"ד = 174, עקד = 174) היינו שכל אחד מהם עקד קשר והכניע את היצר הרע כליל, בצורה מוחלטת. (בן יהוידע – בב"ב ז).

שאלות

- א. ויִתְרֵד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד מָאֵד וַיֹּאמֶר מִי אֶפּוֹא הוּא הַיָּד צִיד וַנְּבֵא לִי נֹאכַל מִפֶּל בְּטָרִם תְּבוֹא וְאַבְרָהָם גַּם בְּרוּךְ יִהְיֶה. (כו לג) מדוע לא טעם יצחק מצידו של עשיו.
- ב. ותֹאמֶר רַבֵּקָה אֶל יִצְחָק קִצְתִּי בְּמִי מִפְּנֵי בְּנוֹת חַת (כו מו) מה הטעם דכתיב קצתי ק' זעירא, מכל ק' שבתורה.
- ג. הַנָּה מִלְּשׁוֹנֵי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבֵהוּ וּמְשַׁל הַשָּׁמַיִם מְעַל. (כו לו) פרש"י - זו איטליאָה שֶׁל יוֹן. מה הטעם דכתיב יִהְיֶה בלשון עתיד. כיצד בירך יצחק את עשיו במשמני הארץ דבר שכבר הבטיח ליעקב, והרי זה מחלקו שלו. כיצד נבנתה רומי.
- ד. וַיֹּאמֶר עֲשׂו אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאֲדָם הָאֲדָם הַזֶּה פִּי עֵינַי אֲנֹכִי עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֲדָם. (כה ל) מה הטעם דכתיב הָאֲדָם הָאֲדָם בכתיב חסר ו'. עשיו למד מאביו את טעמי המצוות חוץ משתי מצוות אותם לא רצה ללמדו.
- ה. וַעֲמָה שָׂא נָא כְּלִיף תְּלִיף וְקִשְׁמָה וַצֵּא הַשִּׁדָּה וַצִּוּדָה לִי צִידָה [צִידָה]. (כו ג) מה הטעם דכתיב צידה וקרי צִידָה.
- ו. יַעֲבֹדָה עַמִּים וַיִּשְׁתַּחוּ [וַיִּשְׁתַּחוּ] לָהּ לְאֲמִים הַנָּה גְּבִיר לְאִחִיהָ וַיִּשְׁתַּחוּ לָהּ בְּנֵי אִמָּהּ אֲרֻרִיךָ אֲרוּר וּמְבַרְכִיךָ בְּרוּךְ. (כו כט) מה הטעם דכתיב לְאֲמִים בכתיב חסר.
  - ו. ראייה בהפטר (מִתְּרֵד חֲדָשׁ) להא דכתב החינוך (מצוה רל"ט) מדיני מצות התוכחה מה שאמרו ז"ל (ערכין טז): שחיוב מצוה זו עד הכאה, כלומר שחייב המוכיח להרבות תוכחותיו אל החוטא עד כדי שיהיה קרוב החוטא להכות את המוכיח.
  - ז. מה הטעם שנהגו לאכול ביצים בליל הסדר.
  - ח. וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לְעֲשׂו הֵן גְּבִיר שְׁמַתִּי לָךְ וְנָתַת פֶּל אֲחִי נְתַמִּי לוֹ לְעַבְדִּים וְדָגָן וְתִירֹשׁ סִמְכַתִּי וּלְכָה אֶפּוֹא מֶה אֲעֲשֶׂה בְּנִי. (כו לו) מה הטעם דכתיב וּלְכָה בה"א כתיב מלא, הול"ל וּלְךָ אֶפּוֹא מֶה אֲעֲשֶׂה בְּנִי.
  - ט. כמה שנים אבות העולם אברהם יצחק ויעקב ע"ה ראו זה את זה.
  - י. וַיַּעֲמֵר יִצְחָק לִי-הַנָּה לְנִכְחַ אֲשֶׁתוֹ פִּי עַקְרָה הוּא וַיַּעֲמֵר לוֹ -יְהִינָה וַתִּהְיֶה רַבֵּקָה אֲשֶׁתוֹ. (כה כא) מה הטעם דכתיב הוּא עם ו' וקרי היא. כמה שנים היתה רבקה עקרה.
  - כ. וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל אָבִיו וְאֵל אִמּוֹ וַיִּלְךָ פְּדִינָה אַרְס. (כה ז) מה הטעם דכתיב אֵל אָבִיו וְאֵל אִמּוֹ הול"ל וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֵל אָבִיו ואמו וַיִּלְךָ פְּדִינָה אַרְס.
  - ל. וַצִּוּדָה לִי צִידָה. וַעֲשֶׂה לִי מִטְעַמִּים. וְהִבִּיאָה לִי נֹאכְלָה. (כו ג-ד) לכאורה המילה לִי הוא שפת יתר. הול"ל: וַצִּוּדָה צִידָה. וַעֲשֶׂה מִטְעַמִּים. וְהִבִּיאָה נֹאכְלָה. ודאי שהכוונה בשביל יצחק שהרי הוא המבקש להכין לו. ולמה דקדק להדגיש בכל דבר לִי.
  - מ. וַיֹּאמֶר הַגִּישָׁה לִי וְאֶקְלָה מֵצִיד בְּנִי לְמַעַן תִּבְרַכְךָ נַפְשִׁי וַיַּגִּישׁ לוֹ וַיֹּאכַל וַנְּבֵא לוֹ יַיִן וַיִּשְׁתֵּה. (כו כה) מהיכן היה לו יין שהרי לא מצינו שמסרה לו אמו יין רק שני גדיי עזים.
  - נ. שנינו במשנה (נדרים פו ב) וַנְּדַרְהָ אֲשֶׁתוֹ וְסָבוּר שֶׁנְּדַרְהָ בְּתוֹ. פרש"י - כששמע הנדר היה סבור שבתו היא נדרה והפר לשם בתו. הָרִי זֶה יִחְזוֹר וְיִפְרֹר וַאֲיִן תוּקַף לְדַבְּרֵי כִּי זֶה נַעֲשֶׂתָה בְּטַעוֹת. לכאורה כיצד הועילה ברכת יצחק ליעקב הֵן גְּבִיר שְׁמַתִּי לָךְ וְנָתַת פֶּל אֲחִי נְתַמִּי לוֹ לְעַבְדִּים וגו וּלְכָה אֶפּוֹא מֶה אֲעֲשֶׂה בְּנִי. הרי זו ברכה בטעות לפי שיצחק חשב שהוא עשיו, והיה לעשיו לערער על הברכה ולומר ברכה בטעות היא ולא תועיל, תננה לי.
  - ג. וַתִּקַּח רַבֵּקָה אֶת בְּגָדֵי עֲשׂו בְּנֵה הַגְּדָל הַחֲמֹדֶת אֲשֶׁר אִתָּהּ בְּפִית וַתַּלְבֵּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן. (כו טו) מה הטעם דכתיב עֲשׂו בְּנֵה הַגְּדָל וכן יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן.
  - ס. וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב. (כה לג) איך הקנה עשיו ליעקב את בכורתו, והרי קי"ל (קידושין סב ב, יבמות צג). אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.
  - ע. וַתִּקַּח רַבֵּקָה אֶת בְּגָדֵי עֲשׂו בְּנֵה הַגְּדָל הַחֲמֹדֶת אֲשֶׁר אִתָּהּ בְּפִית וַתַּלְבֵּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן. (כו טו) כיצד לבש יעקב את בגדי עשיו הרשע בלי חשש טומאה, וקי"ל שבגדי עם הארץ ורשעים מטמאים. (הגיגה ח). ממה היה עשויים הבגדים הללו.
  - פ. וַיַּגִּישׁ לוֹ וַיֹּאכַל וַנְּבֵא לוֹ יַיִן וַיִּשְׁתֵּה. (כו כה) מה הטעם שבטעמי המקרא על התיבה לֹא הוּא מְרַכָּא פְּפוּלָה הנקרא גם תְּרִי טְעָמִי. והוא אחד הטעמים הנדירים ביותר בתורה.
  - צ. וַיִּתְרַצְּצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי וַתִּלְךָ לְדָרֹשׁ אֶת -יְהוָה. (כה כב) פרש"י - לבית מְדַרְשׁוֹ שֶׁל שָׁם. תרגום יונתן - וַאֲנִלְת לְבִי מְדַרְשָׁא דְשָׁם רַבָּא לְמַבְעֵיהּ בְּחִמִּין מִן קַדְשֵׁי יְיָ. לכאורה מדוע לא דרשה את ה' על ידי יצחק בעלה שהיה נביא השם ומפורסם ויחיד הדור וטבעו יצא בעולם, וכן למה לא הלכה לדרוש את ה' בבית חמיה אברהם שהרי לא מת עד שהיו יעקב ועשיו בני חמש עשרה שנה.
  - ק. לָמָּה אֲשַׁפֵּל גַּם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד. (כו מה) פרש"י - אִם יָקוּם עֲלֶיךָ וַאֲתָהּ סִתְרָנָהּ, נַעֲמִדוּ בְּנֵי וַיִּסְרְגוּ. וְרוּם הַקָּדֹשׁ נִזְרַקָה בָּהּ, וַנִּתְנַבְּאָה שְׁבִיּוֹם אֶחָד יָמוֹתוֹ. לכאורה הם לא מתו באותו היום שהרי יעקב אבינו נפטר במצרים והם עשו ארבעים יום חניטה ושלושים יום נוספים של בכי במצרים ובעבר הירדן עשו שם מספד גדול מאוד ואבל שבעה ימים. והדרך עצמה ממצרים לארץ ישראל.
  - ק. עד שוב אף אחיה ממך ושכח את אשר עשית לו ושלחתני ולקחתני מִשָּׁם (כו מה) לכאורה לא מצינו שרבקה שלחה אחריו או מי היה השליח.
  - ר. וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וַיִּלְךָ פְּדִינָה אַרְס אֶל לָבָן בֶּן תוֹבֵאל הָאֲרָמִי אֲחִי רַבֵּקָה אִם יַעֲקֹב וַעֲשׂו. (כה ה) מה הטעם דכתיב אֲחִי רַבֵּקָה אִם יַעֲקֹב וַעֲשׂו והוא ידוע שרבקה היא אמו. [פרש"י - איני יודע מה מְלַמְּדֵנִי].
  - ש. וַיִּשָּׂא עֲשׂו קָלוֹ וַיִּבְרַךְ. (כו לח) מספר הדמעות שעשיו הוריד בעיניו.
  - ת. וַיִּלְךָ עֲשׂו אֶל יִשְׁמַעְאֵל וַיִּקַּח אֶת מִקְלַת בַּת יִשְׁמַעְאֵל בֶּן אַבְרָהָם אַחֹת נְבִיּוֹת עַל נַפְשׁוֹ לוֹ לְאִשָּׁה. (כה ט) מה הטעם דכתיב יִשְׁמַעְאֵל בֶּן אַבְרָהָם והכתיב פִּי בִּיצְחָק יִקְרָא לָךְ זָרַע. לשם מה כתב גם אַחֹת נְבִיּוֹת. מה כ"כ חשוב היחוס שלה.

מקורות / חידודן *

- ב. **קו"ף קטנה** שראתה שעתיד ליחרב הבית שגבהו ק' אמה וקו"ף של **וְדָרוֹר קָן לָהּ** גדולה (תהלים פד ד) שבקש דוד על ההיכל שגבהו ק' אמה שלא יחרב. (בעה"ט) אמרה רבקה אני רואה ברוח הקודש מפני שיתחתנו בבנות הארץ יהיה חורבן הבית. וההיכל ק' על ק' יהיה חרב. (הרוקה)
- קו"ף קטנה** – ללמדנו שזהו לא הטעם האמיתי מכיון שלא נתחדש עתה דבר במעשי כלותיה בנות חת. אלא מפני שלא רצה ללכת יעקב ללא רשות וברכת אביו. (אזנים לתורה)
- ה. **שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור** עולים בגימטריא אלף רצ"א (1291) שרמזו לו קץ דניאל שכתוב (דניאל יב יא) **וּמַעַת הוֹסֵר הַתְּמִיד וְלַתֵּת שְׁקוּיָן שְׁמַם יָמִים אֲלֵף מֵאָתַיִם וְתַשְׁעִים**. דהיינו שיהיה כ"כ בנתיים, דהיינו בתשעים ואחד תהיה הצידה, שאז תהיה תהיה צידה גמורה ואמיתית לחיה הרביעית. (פענח רזא)
- ח. **וּלְכָה אַפּוּא** כתיב בה"א, לשון הליכה, כלומר מה תועלת לך בכל הברכות שבעולם, והלא בחיידך בכל מקום שאתה הולך גיהנם הולך עמך, זהו **וּלְכָה אַפּוּא** מלשון אפייה, עוד **איפוא** בגימטריא **גהנם**. (98) (רבינו אפרים)
- ט. **יְבָרְכֶךָ יְ-הוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ**. התחלת התיבות עולה כ"ו כנגד השם של ד' אותיות וסוף התיבות כה"ך עולה מ"ה כנגד השם של מ"ה תיבות וזהו **יְ-הוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ צִאֲתָךְ וּבּוֹאֲךָ** וג' תיבות בפסוק כדי להזכיר זכות ג' אבות ובהם ט"ו אותיות על שם האבות שראו זה את זה שלשתן ביחד ט"ו שנים וזכות השבטים עם האבות הם ט"ו. **יְבָרְכֶךָ** בזכות אברהם דכתיב ביה **יְ-הוָה בְּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל יְמֵי חַיָּיו וְגו'** תיבות בפסוק כנגד ג' ברכות שנאמרו בו **וַאֲבִרְכָהּ בְּרָכָה**. ו**וַאֲבִרְכָהּ מְבָרְכֶיךָ**. (בעה"ט במדבר ו כד)
- כתב החיד"א - אבות העולם אברהם יצחק ויעקב ראו זה את זה וט"ו שנים למדו התורה בכל יום ולילה ט"ו שעות וכן ט"ו לתלמוד. (מדבר קדמות מערכת א)
- י. תרגום יונתן - **וְאֵזֶל יִצְחָק לְטוֹר וְפִלְקִיָּא אֲמַר דְּכַפְתִּיָּא אַבּוּי וְהָפֵךְ יִצְחָק בְּצִלְתִּיָּא דְעִמִּיָּא דְקָב"ה מִמָּה דְגָזַר עַל אֲנָתְמִיָּא אַרְוִם עֲקָרָא הֵנָּה גְבִיָּה עֲשָׂרִין וְתַרְמִין שְׁנִין וְאֲתְהַפִּיף גְּבִיָּה דְעִמִּיָּא דְקָב"ה מִמָּה דְגָזַר עֲלֵיהּ דְאָף הוּא הָנָה עָקַר וְאֲתַרְוֹן וְאֲתַעְבְּרַת רַבְּקָה אֲנָתְמִיָּא. מִשְׁמַע שְׁהִיא הִיתָה עָקָרָה כ"ב שָׁנִים. וְכֵן מִשְׁמַע שְׁגַם יִצְחָק הִיא עָקָר.**
- מ. היין הוא דין, וצריך למתק את הדין במים. יעקב מזג מים ביין – 'דארמי מיא בההוא יין' (זה"ק בלק קפ"ט). כי המים הם רחמים, ועל ידי המים מתק את הדין של היין. לכן אומרים בלשם יחוד' שלפני הקידוש בערב שבת שחיבר בעל הב"ח זיע"א: 'ובזכות יעקב תמימך, אשר מיתק הגבורות בחסדים, ככתוב: **וַיִּבְרָא לֹו יִין וַיִּשְׁתֶּי**' - דארמי ליה מיא ביינא'. (סידור קול אליהו)
- נ. וכן בפסוק **מִי אֲתָה בְּנִי** (כו יח) ובעשיו לא כתיב **בְּנִי דכתיב וַיֹּאמֶר לֹו יִצְחָק אַבּוּי מִי אֲתָה וַיֹּאמֶר אֲנִי בְּנֶךְךָ עֲשׂוּן**. (כו לב) לפי שהמלאך היה בפיו של יצחק כשאמר לו **מִי אֲתָה בְּנִי**. וכן מוכיח שהמלך היה כי כאן כתיב **וַיִּבְרָא אֵל אַבּוּי וַיֹּאמֶר אַבּוּי מִי אֲתָה הֲנִי מִי אֲתָה בְּנִי**. ולא כתיב ויאמר לו יצחק אביו מי אתה. וכך היא המדה כשהקב"ה רוצה שהאדם ידבר בעל כרחו מה שהוא חפץ אז משים מלאך בפיו. וכן עשה לבלעם שנאמר (במדבר כג ה) **וַיִּשְׁלַח יְ-הוָה דָּבָר בְּפִי בַלְעָם**, שהוא מלאך. כמד"א (וזכריה ד א) **הַמְּלָאךָ הַדּוֹבֵר בִּי**. מדלא כתיב הדובר לי אלא ב', לכן **בְּפִי בַלְעָם** גימטריא **ועל ידי מלאך יבא**, (234), ולכן כשבא עשיו אז אמר לו יצחק אביו **מִי אֲתָה**, אע"פ שהרגיש שהוא עשיו לא אמר בני לפי שנכנסה עמו גיהנם. (רבינו אפרים)
- פ. **וַיִּבְרָא לֹו וַיִּאֲכַל וַיִּבְרָא לֹו יִין וַיִּשְׁתֶּי** לפי ששתה ד' כוסות לכן נאמר **וַיִּבְרָא לֹו וַיִּאֲכַל** ואח"כ **וַיִּבְרָא לֹו יִין וַיִּשְׁתֶּי**. בליל הסדר נוהגים בדרך חירות ואין האדם מוזג לעצמו את כוסו אלא אחרים מוזגים לו. (שו"ע תע"ג א) שכבר הביא יין מקודם על כוסות ראשונים ואחר הפסח הביא הכוסות האחרונים. (טעמא דקרא)
- צ. א"נ תלתה הקלקלה בעצמה שהרי **פְּשִׁתָּהּ עוֹבְרַת עַל פְּתָחֶיהָ תוֹרָה שֶׁל שָׁם וְעָבַר** – יעקב רץ וּמְפָרְס לְצֵאתָ. עוֹבְרַת עַל פְּתָחֶיהָ עֲבוּדָה זָרָה – עֲשׂוּ מְפָרְס לְצֵאתָ, לפיכך התביישה ולא פנתה לאביה או לחמיה. וכן כדי לא לצער (פענח רזא)
- א"נ איתא (סוטה יב). **נְשִׁים צְדָקָנוֹת** לא הָיוּ פְּתִיחָה שֶׁל חֵנָּה. פרש"י - בגזר דין שלה ושטר גזירות קללתה דעצבון והריון. כיון שהצטערה בהריונה תלתה את ייסוריה בחטאייה ולכן היתה בושה ויראה לספר זאת לבעלה וחמיה. (גור אריה)
- מבואר במדרש** שאברהם אבינו נפטר מן העולם 5 שנים קודם זמנו כדי שלא יראה את נכדו עשיו יוצא לתרבות רעה. מכיון שבשמים רצו להסתיר ממנו זאת לכן סיבבו שרבקה לא תלך אליו. (תפארת יהונתן)
- ק. א"נ - כיון דקבורה הוא העיקר לגבי התחלת אבילות ושניהם נקברו ביום אחד הוי כאילו שניהם מתו ביום אחד. (פרדס שמאי בשם שות תרומת הדשו סימן רצג)
- אי נמי מחייה ב'קולפא' שהוא אותיות 'קול אף' לרמוז קול יעקב בתורה נהפך על עשו אף. כי קולו הוא באלף שהוא לשון לימוד כמו **אלופי ומינדעי** (תהלים נה, יד) ויסתלק הלמד ממנו שהוא קול הלימוד של יעקב אבינו ע"ה וישאר אף על עשו. (בן יהוידע – סוטה יג.)
- לְמָה אֲשַׁפֵּל גַם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד**. אמרה על יצחק ויעקב, שהיה בדעתו של עשיו להרוג את יעקב ביום מיתת יצחק מיד, שזהו **יְקָרְבוּ יָמֵי אַבְי אָבִי** כלומר תיכף כשיקרבו שעדיין לא יהיו ימי אביו מ' דהיינו תיכף למיתתו. (פענח רזא)
- ר. **אֲחִי רַבְּקָה אִם יַעֲקֹב וְעֲשׂוּ**. כתב רבינו אפרים – כלומר אל תתמה שהוא רשע ואחותו צדקה, שהרי רבקה עצמה ילדה צדיק ורשע. (וכן הובא בנחל קדומים)
- ת. מחלת בת ישמעאל היא בשמת. בתחלה היתה מבושמת במעשה ידיה קודם שנישאה ולאחר שנישאה היתה בבית בעלה ותפסה מעשיו הרעים ונקראת מחלה לשון חולי ולא עשתה תשובה כאביה. לכן פסיק בין מחלת לבין ישמעאל בן אברהם, שלא נישאת לעשיו אלא לפי שהוא בן אברהם. (הרוקה) ד"א מחלת מכאן שהנושא אשה מוחלין לו עונותיו. לכן נהגו להתענות החתן ביום הנישואין כי הוא יום הכפורים שלו. וכמו שיש מן מתן תורה עד יום הכפורים ק"כ ימים, כך יש ק"כ תיבות בברכת נשואין. (מושב זקנים)
- וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם** – כתיב **וְאֵלֶּה** שלא רצה לפסול תולדות ישמעאל הנזכרים לעיל מיניה כיון שעשה תשובה. (פענח רזא)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
 התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
ramnadlan018@gmail.com לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת